

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Лі Хаосюань «Формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи», подану на здобуття ступеня доктора філософії, галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження. У реаліях сучасного освітнього простору, що характеризується трансформацією педагогічних пріоритетів у напрямі особистісно та компетентісно орієнтованого навчання музичне мистецтво постає дієвим чинником становлення молодого покоління, оскільки сприяє розвитку його емоційно-ціннісної сфери, а також засвоєнню знань, які, своєю чергою, забезпечують формування цілісного бачення світу. Вплив музики на людину реалізується, передусім у процесі виконавської діяльності музиканта. Виходячи з цього, слід стверджувати, що якість професійних можливостей вчителя музичного мистецтва, рівень його музично-виконавської компетентності обумовлюють не тільки естетичну цінність художнього твору, а й особистісний розвиток молоді.

Слід зазначити, що в умовах соціокультурних змін підготовка вчителя музичного мистецтва наповнюється новим змістом відповідно до компетентісного підходу як однієї з ключових концептуальних засад оновлення освітньої системи. Сучасні вчені констатують, що компетентність фахівця будь-якої спеціальності базується на фундаментальній освіті, емоційно-ціннісному ставленні до майбутньої діяльності, володінні майбутніми фахівцями певними освітніми технологіями. Таким чином, компетентісний підхід в процесі підготовки вчителя музичного мистецтва в наші дні набуває особливої значущості. Вказане зумовлює потребу формування спеціальних вимог і відповідного методичного забезпечення, зокрема в контексті музично-виконавської підготовки, яку вчені-музикознавці розглядають як складову цілісної професійної музично-педагогічної діяльності. Зазначений підхід дає змогу трактувати виконавську діяльність педагога-музиканта як ключовий чинник, що зумовлює формування його особистісних і професійних характеристик. Аналіз наукових джерел також дає підстави стверджувати, що виконавська компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва є найважливішою складовою його професійної компетентності, базовою його характеристикою в контексті майбутньої фахової діяльності. Виконавська компетентність учителя музичного мистецтва включає в себе зміст, що інтегрує музично-творчі, педагогічні, соціально-психологічні та інші характеристики. В узагальненому вигляді дана компетентність являє собою сукупність здібностей,

якостей і властивостей особистості викладача, необхідних для успішної діяльності в сфері музичної освіти. Сутність цього феномену характеризується інтонаційною, художньо-комунікативною та діалогічною спрямованістю, що зумовлено особливою природою музичного мистецтва й специфікою взаємодії людини з художнім світом. За останні роки актуальність проблеми формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва помітно активізувалася. Вченими розглядаються питання: змісту та особливостей компетентнісного підходу в процесі підготовки фахівців (Масол Л., Сабадош Ю., Сисоєва С., Стріхар О., Тютюнник М., Щолокова О.); специфіки виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва (Білова Н., Васирина М., Волков С., Грінченко А., Давидовський К., Завалко К., Зінська Т., Левицька І., Ліненко А., Лісовий В., Майборода В. Н., Мозгальова В. Ф., Мозгальова Н., Москаленко В., Новська О., Олексюк О., Реброва О., Чебукіна В.). Разом з тим, наявність значної кількості ґрунтовних напрацювань, присвячених проблемі формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, а також методичний аспект цього процесу залишається недостатньо розробленим.

Актуальність дослідження визначається, зокрема, об'єктивною необхідністю осмислення та цілеспрямованого використання потенціалу української фортепіанної школи як вагомого чинника формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Це стосується й її локальних напрямків, які різняться історико-культурними умовами розвитку, педагогічними пріоритетами, методичними орієнтирами та сформувалися під впливом різноманітних культурно-історичних факторів, що відтворилося в педагогічних традиціях, методичних підходах та художніх стилях. Ще однією об'єктивною необхідністю, що підтверджує актуальність дослідження, є системне впровадження творів українських композиторів в освітній процес як важливої складової формування музично-виконавської компетентності майбутніх фахівців. Причиною цього є те, що українська музична спадщина вирізняється жанрово-стильовою багатоманітністю, художньо-образною глибиною та значним педагогічним потенціалом, що створює широкі можливості для розвитку звукового «туше» (мелодійного та протяжного звуку), технічно-виконавських умінь, інтерпретаційного мислення та художнього смаку здобувачів вищої освіти. Водночас аналіз сучасної практики підготовки в Україні майбутніх учителів музичного мистецтва засвідчує недостатнє використання творів українських композиторів у навчальному репертуарі, що знижує ефективність формування цілісної музично-виконавської компетентності. Зазначене актуалізує потребу наукового

осмислення шляхів і педагогічних умов інтеграції творів українських композиторів у систему фахової підготовки музичного мистецтва не тільки в Україні, а також у Китаї.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність зумовлені теоретичною основою дослідження, яку становлять такі наукові концепції: компетентнісний підхід, що уявляє собою методологічну орієнтацію освітнього процесу спрямовану на інтеграцію знань, виконавських умінь та ціннісно-мотиваційних установок; музикознавчий підхід, що ґрунтується на аналітичному осмисленні музичного твору з позицій жанру, стилю, форми; культурологічний підхід, у межах якого музично-виконавська діяльність інтерпретується у контексті загальної та національної культури, передбачає досягнення музичного твору як культурного феномена, зумовленого історичними, соціальними й духовно-ціннісними чинниками; мотиваційно-ціннісний підхід, який забезпечує розвиток стійкої внутрішньої мотивації до музично-виконавської діяльності; особистісно-діяльнісний підхід, орієнтований на поєднання індивідуально-особистісних якостей здобувачів освіти з активним залученням їх до різних видів музично-виконавської діяльності; гуманістичний підхід, заснований на визнанні здобувачів освіти активними суб'єктами музично-виконавської діяльності, здатними до саморозвитку та самовираження. Теоретичну основу дослідження становлять також наукові концепції компетентнісного підходу в освіті (Стріхар О., Тютюнник М., Сабадош Ю., Сисоєва С., Масол Л., Щолокова О.); наукові положення, що репрезентують міждисциплінарне осмислення проблеми формування музично-виконавської компетентності (Рижкова О., Малишевська В., Акімова О., Войтович І., Нечипоренко М., Патрикеева О., Лозова О., Горбенко С.); фундаментальні положення педагогіки мистецтва в Україні, теорії музичної освіти, психології музичної діяльності та музикознавства, які забезпечують цілісне розуміння виконавської діяльності як художньо-творчого й педагогічного феномена (Белікова В. В., Верещагіна О., Воєвідко Л., Губар О., Гуральник Н., Дедусенко Ж., Дідич Г., Зимогляд Н., Зязюн І., Кашкадамова Н., Кияновська Л., Корній Л., Москаленко В., Олійник С., Ольховський Ю., Ревенко Н., Сковорода Г., Степурко В., Шип В., Шульгіна В., Юферова Г.); узагальнення наукових концептів щодо професійної підготовки студентів-музикантів, розвитку їх художньо-інтерпретаційного мислення (Чебукіна В. Ф., Василина М., Майборода В. Н. Мозгальова, Олексюк О., Завалко К.); положення фортепіанної педагогіки та виконавського мистецтва, у яких розкрито специфіку становлення української фортепіанної школи її методичні засади та виховний потенціал (Андрейко Л., Гусейнова Н., Давидов М., Згурська Н., Зязюн І.,

Малахова М., Токар Л., Щербак І.); питання вдосконалення інструментально-виконавської підготовки студентів-музикантів (Білова Н., Грінченко А., Гуральник Н., Завадська Т., Йовенко З., Левицька І., Линенко А., Лісовий В., Мозгальова Н., Москаленко В., Новська О., Реброва О.); ідеї музично-естетичного, психолого-педагогічного та музикознавчого характеру, що містяться в літературній спадщині видатних науковців, педагогів та музикантів (Барвінський В., Беклемішев Г., Луценко П., Машкіна С., Михайлов К., Овчаренко Н., Пухальський В., Усатенко Т., Ходоровський В., Хомич Л., Шахрай Т.).

Структура дисертації, виклад матеріалу і його оформлення здійснено відповідно до вимог, які пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Робота складається з трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, у дисертації представлено додатки.

У першому розділі – «НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ» визначено змістову сутність музично-виконавської компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва. У зведеному вигляді дана компетентність визначається як сукупність загальних і спеціальних здібностей, якостей і властивостей особистості викладача, необхідних для успішної діяльності в сфері музичної освіти. Сутність цього феномену характеризується інтонаційною, художньо-комунікативною та діалогічною спрямованістю, що зумовлено особливою природою музичного мистецтва. В першому розділі проаналізовано локальні напрями в українській фортепіанній педагогіці, що різняться історико-культурними умовами розвитку, педагогічними пріоритетами та методичними орієнтирами. Доведено, що всі напрями сформувалися під впливом різноманітних культурно-історичних чинників, що відтворилося у педагогічних традиціях, методичних підходах та художніх стилях.

У другому розділі – «МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ОСНОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ФОРТЕПІАННОЇ ШКОЛИ» визначено специфічну конструкцію структурного контенту музично-виконавської компетентності як цілісної категорії, що містить п'ять компонентів, які забезпечують ефективність діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті освітньої діяльності. У якості таких компонентів було обрано: усвідомлено-мотиваційний, інтелектуально-творчий, особистісно-стильовий, методико-технологічний та виконавсько-презентаційний компоненти. В цьому розділі обґрунтовано наукові підходи формування музично-виконавської компетентності, які базуються на ключових тенденціях

розвитку українського фортепіанного навчання, що сформувалися у педагогічній практиці провідних українських піаністів і педагогів. У межах дослідження розроблено та науково обґрунтовано методику формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки, що репрезентує систему наукових підходів, педагогічних принципів, логіку їх поетапної реалізації, комплекс організаційно-педагогічних умов, та методів навчання. Методологічну основу розробленої методики становлять наукові підходи загально-мистецької спрямованості (компетентісний, музикознавчий та культурологічний) та методологічно-педагогічної орієнтації (мотиваційно-ціннісний, особистісно-діяльнісний, гуманістичний). Обґрунтовано педагогічні принципи формування музично-виконавської компетентності учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. Так, компетентісному підходу відповідають принципи: орієнтація на результат, практичної спрямованості; музикознавчому підходу властиві принцип поліваріантності, синергетичного впливу; культурологічному підходу кореспондують такі принципи: діалогу культур, історизму; мотиваційно-ціннісний підхід зумовлений принципами позитивного ставлення до навчання, та методичної адаптивності; серед ключових принципів особистісно-діялісного підходу ми виокремлюємо принципи творчості і успіху, та декомпозиції; у межах культурологічного підходу провідними є принципи: людиноцентризму, унікальності та індивідуальності. Узагальнення педагогічного досвіду та наукової літератури методичного характеру дозволило обрати педагогічні умови формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки. До першої умови віднесено: створення психологічної налаштованості студентів до виконавства на основі рефлексивно-позиційного визначення. Друга умова полягає в розширенні на підставі задачної технології системи знань культурологічного, теоретико-методологічного, історико-стильового та інтерпретаційно-аналітичного характеру. Третьою педагогічною умовою є: стимулювання потреби виконавської самореалізації студентів на засадах системного й цілеспрямованого їх залучення до концертно-проектного простору з урахуванням індивідуальних особливостей і технічних можливостей.

У третьому розділі дослідження «ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ФОРТЕПІАННОЇ ШКОЛИ» подано зміст дослідно-експериментальної роботи, який представлено ходом та результатами констатувального та формувального експериментів. Встановлено

й науково обґрунтовано критеріальний апарат оцінки сформованості досліджуваного феномена (мотиваційно-рефлексивний, змістовно-інтерпретаційний, індивідуально-стильовий, конструктивно-технологічний, художньо-комунікативний). Визначено три рівні оцінки сформованості означеного феномена: відтворювальний (низький), трансформаційний (середній), проєктивний (високий) з відповідними характеристиками їх змісту. Експериментальна перевірка розробленої методики формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки здійснювалася під час формувального експерименту за трьома етапами: орієнтаційний, організаційний, реалізаційний. У процесі формувальної роботи на кожному етапі при відповідних педагогічних умовах було застосовано конкретні елементи методичної системи, впроваджено низку таких методів. На першому (орієнтаційному) етапі було передбачено впровадження рефлексивних методів, самоусвідомлення та позиційного аналізу, дискусійно-аналітичних, інтерактивних методів практичної роботи, методів зворотного зв'язку та корекції. На другому етапі (організаційному) запроваджено методи: інтерпретаційно-аналітичних задач, проблемно-виконавських завдань, варіативних виконавських рішень, вирішення реконструктивних історико-стильових задач, поетапного ускладнення задач, едукації. На третьому (реалізаційному) етапі впроваджувались методи: педагогічний супровід концертно-виконавської діяльності, імпровізаційний тренінг, кооперативно-проєктне навчання.

Підтвердження достовірності отриманих результатів здійснювалося на основі обробки експериментальних даних методами математичної статистики, зокрема критерія ϕ^* Фішера. Результати змін за кожним критерієм з урахуванням коефіцієнтів сформованості музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва ЕГ і КГ свідчать про те, що за період проведення формувального експерименту в експериментальній групі суттєво зменшився відсоток студентів із відтворювальним (низьким) рівнем сформованості музично-виконавської компетентності (з 47 % до 20 %). Натомість суттєво підвищилася кількість студентів із трансформаційним (середнім) (з 21 % до 35 %) та проєктивним (високим) (з 15 % до 43 %) рівнями. Ці результати засвідчили результативність запропонованої методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вперше: розроблено поетапну методику формування музично-інструментальної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи, як здатності та спроможності останніх високо кваліфіковано здійснювати творчу музично-мистецьку діяльність у різних її

проявах і формах на високому музично-професійному рівні у залежності від сучасних культуротворчих запитів та з урахуванням застосування історико-культурної традиції української фортепіанної школи як перспективної освітньої тенденції; визначено компонентну структуру досліджуваного феномена, що охоплює усвідомлено-мотиваційний, інтелектуально-творчий, особистісно-стильовий, методико-технологічний, виконавсько-презентаційний компоненти, кожний із яких включає у свій склад критерії оцінювання рівнів сформованості (мотиваційно-рефлексивний, змістовно-інтерпретаційний, індивідуально-стильовий, конструктивно-технологічний, художньо-комунікативний); запропоновано умови формування прогностичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанної підготовки (створення психологічної налаштованості студентів до виконавства на основі рефлексивно-позиційного визначення; розширення на підставі задачної технології системи знань культурологічного, теоретико-методологічного, історико-стильового та інтерпретаційно-аналітичного характеру; стимулювання потреби виконавської самореалізації студентів на засадах системного й цілеспрямованого їх залучення до концертно-проектного простору з урахуванням індивідуальних особливостей і технічних можливостей). Було запропоновано методичний комплекс формування музично-виконавської компетентності на основі поєднання ключових тенденції розвитку українського фортепіанного навчання, що сформувалися у педагогічній практиці провідних піаністів і педагогів України та вимог сучасної освітньої системи, що передбачає організацію освітнього процесу на основі впровадження таких методів: рефлексії, самоусвідомлення та позиційного аналізу; дискусійно-аналітичних та інтерактивних методів практичної роботи; інтерпретаційно-аналітичних задач, проблемно-виконавських завдань, варіативних виконавських рішень; вирішення реконструктивних історико-стильових задач, поетапного ускладнення задач, едукативної, імпровізаційного тренінгу, кооперативно-проектного навчання. Уточнено сутність поняття «компетентність», погоджено особливості організації музично-виконавчої діяльності майбутніх фахівців на основі задачної технології, яка сприяє формуванню не тільки високого рівня виконавської майстерності, а й здатності до педагогічної самостійності, критичного мислення та творчої інтерпретації музичного матеріалу. Удосконалено методику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтерпретаційно-виконавської та художньо-освітньої діяльності на уроках музичного мистецтва.

Практичне значення результатів дослідження полягає у створенні та експериментальній апробації методичного комплексу, який забезпечує формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів

музичного мистецтва. У межах дослідження запропоновано та обґрунтовано систему організаційно-педагогічних заходів, методів і прийомів, що інтегрують тенденції та принципи розвитку української фортепіанної школи. Запропоновані методи та педагогічні умови можуть бути використані в межах викладання фахових дисциплін «Курс виконавської майстерності», «Музично-виконавський практикум», «Спеціальний музичний інструмент», «Основний музичний інструмент», «Практикум виконавсько-педагогічної інтерпретації інструментальних творів/вокально-хорових творів», «Ансамблеве музикування», «Виробнича (педагогічна) практика в закладах спеціалізованої мистецької освіти (I-IV класи)», «Виробнича (педагогічна) практика в закладах спеціалізованої мистецької освіти (V- VIII класи)».

Повнота викладення матеріалів у публікаціях. Наукові положення дисертації, теоретичні, практичні, методичні здобутки відображено у 8 (7 одноосібних та 1 у співавторстві) публікаціях, із них: 4 – у фахових виданнях України, 4 – апробаційного характеру. Матеріали надруковано українською та англійською мовами.

Особистий внесок здобувача визначається теоретичним обґрунтуванням сутності поняття «музично-виконавська компетентність», визначенням елементів методичної системи формування досліджуваного феномена. Статті написані українською та англійською мовами.

Під час обговорення було висловлено **такі зауваження:**

1. Бажаною є чіткіша репрезентація фортепіанного репертуару, використаного в ході експериментальної роботи, оскільки конкретизація переліку творів, їх стилістичної належності та педагогічно-виконавської складності сприяла б підвищенню прозорості методики дослідження, відтворюваності експерименту та верифікації отриманих результатів.

2. Доцільним є подальше розширення та уточнення завдань констатувального експерименту з метою чіткого окреслення діагностичних параметрів початкового рівня сформованості професійно-виконавських компетентностей здобувачів, а також визначення вихідних проблемних зон, що зумовили логіку побудови формувального етапу дослідження.

3. В роботі обґрунтовано роль української фортепіанної музики та її змісту у формуванні музично-виконавської компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва, навичок слухання фортепіанної музики й активного її сприйняття. Бажано було б долучити до навчального процесу музичну спадщину українських композиторів: Д. Січинського, В. Барвінського, Н. Нижанківського, Я. Барнича, М. Гайворонського, Р. Савицького, – М. Роццахівського, Б. Кудрика, О. Кізіми. До репертуарних переліків рекомендовано включити твори відомих композиторів-сучасників – С. Мартона, Б. Фільц, Є. Станковича, Д. Задора, Е.

Кобуля, М. Степаненка, І. Щербакова, Г. Саська, М. Ластовецького, М. Скорика та ін.

4. Рекомендовано проаналізувати певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи, технічного характеру (особливу увагу звернути на параграф 2 розділу 3.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВИСНОВОК

У дисертаційному дослідженні Лі Хаосюань на тему «Формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи» представлено теоретичне обґрунтування та запропоноване нове розв'язання проблеми формування музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі української фортепіанної школи за авторською методикою, яка може бути доцільно запроваджена як для здобувачів спеціальності 025 Музичне мистецтво, так і 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Зміст дисертації відповідає визначеній меті; розв'язано поставлені здобувачкою завдання, основні положення дисертації мають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість. Обсяг та структура дисертації відповідає вимогам, що сформульовані відповідно до дисертацій на ступінь доктора філософії. Зміст, сутність методичного контенту дисертації повністю відповідає спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Результати дисертації пройшли апробацію на 8 науково-практичних конференціях, основні положення відображено у 8 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 4 – у фахових виданнях України, 4 – апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача визначається теоретичним обґрунтуванням сутності поняття «музично-виконавська компетентність» та методики її формування на основі української фортепіанної школи, а також визначенням елементів методичної системи формування досліджуваного феномена.

Дисертація Лі Хаосюань подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням; за новизною постановки проблеми та її розв'язанням, практичною значущістю відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Дисертація Лі Хаосюань обговорювалася на розширеному засіданні кафедри музичного

мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». 13 листопада 2025 р., протокол № 6 За результатами обговорення прийнято рішення рекомендувати дисертацію Лі Хаосюань до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

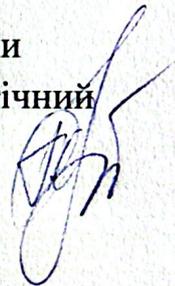
Завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії

Людмила СТЕПАНОВА

Експерти:

доцент кафедри теоретичної, музично-інструментальної і вокальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Алла ГРІНЧЕНКО

доцент кафедри теоретичної, музично-інструментальної і вокальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Оксана ГОРОЖАНКІНА

учений секретар кандидат педагогічних наук, доцент кафедра музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наталія БАТЮК